

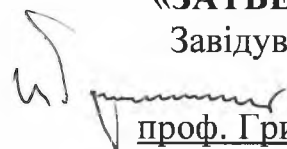
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка**

Кафедра галузевого права та правоохоронної діяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

проф. Гриценко В.Г.

«30» серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НПП 2.1.3.4. ОСНОВИ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕСПЕРТИЗИ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність/напрямок 262 Правоохоронна діяльність

(шифр і назва спеціальності)

спеціальність _____

(назва спеціалізації)

освітня програма Правоохоронна діяльність

(назва)

факультет історії та права

(назва інституту, факультету, відділення)

форма навчання денна, заочна

(денна, заочна,)

2019 – 2020 навчальний рік

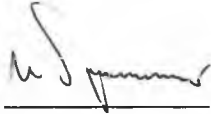
Робоча програма з курсу «Актуальні проблеми кримінального права» для студентів за спеціальністю 262 Правоохоронна діяльність.

Розробники: старший викладач кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності, Шилан Володимир Іванович

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Протокол від “30” серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри (проф. Гриценко В.Г.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна	заочна
Кількість кредитів ESTS – 4	Галузь знань 26 Цивільна безпека	Вибіркові дисципліни	
	Спеціальність 262 Правоохоронна діяльність		
Кількість розділів – 1	Спеціалізація:	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи -	Ступінь вищої освіти: магістр правоохоронної діяльності	Лекції	
		20 год.	4 год.
		Семінарські	
		-	
		Практичні	
		14 год.	2 год.
		Самостійна робота	
		86 год.	114 год.
		Вид контролю:	
		залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи судово-медичної експертизи» є формування у здобувачів знань про основні положення судової медицини, навичок і вмінь ефективного їх застосування для правильного і своєчасного призначення судово-медичних експертиз, вірного формулювання їх цілей, розуміння та трактування їх висновків під час досудового розслідування кримінальних проваджень у межах визначеної законом підслідності, а також взаємодії з фахівцями установ судово-медичної експертизи.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи судово-медичної експертизи» є :

- ознайомлення здобувачів з предметом «Основи судово-медичної експертизи», її завданнями, законодавчими і процесуальними положеннями судово-медичної експертизи;
- формування знань про обставини, при яких необхідно обов'язково призначати судово-медичну експертизу, а також про права і обов'язки експертів-медиків і працівників судово-слідчих органів в організації і проведенні такого виду експертиз;
- навчання грамотного формулювання необхідних питань, що виносяться на вирішення судово-медичної експертизи і об'єктивної оцінки висновків експертизи;
- вироблення знань про види, порядок призначення і проведення судово-медичної експертизи в кримінальному і цивільному процесах;
- комплексний розгляд теоретичних основ судової медицини;
- ознайомлення з організацією і методикою проведення судово-медичних експертиз потерпілих, підозрюваних та інших осіб, трупа, речових доказів та за матеріалами цивільних справ та кримінальних проваджень;
- ознайомлення з досвідом роботи і досягненнями бюро судово-медичних експертиз.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі компетентності:

- уміння застосовувати набуті знання, вміння й навички на практиці, здатність брати участь у розробленні та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах правоохоронної діяльності, реалізовувати норми процесуального права в професійній діяльності;
- здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов'язків;
- здатність давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах правоохоронної діяльності;
- здатність кваліфіковано здійснювати наукові дослідження в галузі правоохоронної діяльності;
- здатність керувати самостійною роботою осіб, що навчаються, та бути наставником для молодших колег у процесі набуття і вдосконалення ними професійних навичок у сфері правоохоронної діяльності
- здатність ефективно здійснювати правове виховання;
- спроможність визначено і наполегливо ставити професійні завдання та організувати підлеглих для їх виконання, вміння взяти на себе відповідальність за результати виконання поставлених завдань;
- здатність аналізувати, оптимізувати й застосовувати сучасні інформаційні технології під час вирішення професійних (наукових) завдань;
- спроможність взаємодіяти з представниками інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськістю з питань правоохоронної діяльності.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен продемонструвати наступні результати навчання:

- володіти навичками публічних виступів, дискусій, проведення занять;
- знати та розуміти процеси координації діяльності суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку, а також взаємодії з представниками інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськістю з питань правоохоронної діяльності;
- узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, аргументовано їх пояснювати;
- вміти забезпечувати законність та правопорядок, захист прав та інтересів особистості, суспільства, держави з використанням оптимізованих методів й засобів забезпечення публічної безпеки і порядку в межах виконання своїх посадових обов'язків;
- вміти розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах правоохоронної діяльності, реалізовувати норми процесуального права в професійній діяльності;
- використовувати знання та вміння для надання кваліфікованих юридичних висновків й консультацій в конкретних сферах правоохоронної діяльності;
- здійснювати наукові дослідження в галузі правоохоронної діяльності;
- здійснювати керівництво самостійною роботою осіб, що навчаються та наставництво у процесі набуття і вдосконалення молодшими колегами професійних навичок у сфері правоохоронної діяльності;
- здійснювати правове виховання;
- вміти визначено і наполегливо ставити професійні завдання, організовувати підлеглих для їх виконання та брати на себе відповідальність за результати виконання поставлених завдань;
- аналізувати, оптимізувати й застосовувати сучасні інформаційні технології під час рішення професійних (наукових) завдань.

3. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1.

Тема 1. Загальні положення судової медицини та організаційно-правові основи судово-медичної експертизи

Предмет, зміст і завдання судової медицини. Характеристика предмету, методів та об'єктів судової медицини. Зв'язок судової медицини з медичними та юридичними дисциплінами. Історія та етапи розвитку судової медицини в Україні. Організація судово-медичної експертизи в Україні. Сучасний стан і тенденції розвитку. Поняття і задачі судово-медичної експертизи. Роль і значення судово-медичної експертизи в діяльності судово-слідчих органів при розв'язанні кримінально-правових і цивільно-правових питань. Нормативно-правові основи призначення та проведення судово-медичної експертизи. Обов'язки, права та відповідальність. Участь в слідчих діях. Об'єкти судово-медичної експертизи (труп, живі особи, речові докази).

Судово-медична документація, порядок складання, вимоги до неї. Строки проведення судово-медичної експертизи. Порядок взаємодії між органами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та прокуратури.

Тема 2. Судово-медичне вчення про смерть та трупні явища (судово-медична танатологія)

Поняття про танатологію. Значення вчення про смерть для судової медицини. Констатація факту смерті, її первинні ознаки та їх визначення, явна смерть. Правові аспекти трансплантації органів та тканин.

Діагностика клінічної і біологічної смерті. Ймовірні та абсолютні ознаки смерті.

Ранні трупні ознаки: охолодження тіла, трупне висихання, трупні плями: стадії і термін їх розвитку, методи дослідження. Трупне залякання, механізм розвитку і засоби виявлення.

Пізні трупні ознаки. Процес гниття трупа, його суттєвість; вплив різноманітних факторів на розвиток процесів гниття, значення ентомофауни трупа.

Роль і значення теми для майбутньої професійної діяльності полягає у тому, що успішне засвоєння загальних знань щодо судово-медичного вчення про смерть та трупні явища дозволить працівнику поліції кваліфіковано формулювати завдання перед судово-медичною експертизою та прийняти відповідні процесуальні рішення на основі її результатів.

Тема 3. Судово-медична експертиза трупа. Огляд трупа на місці його виявлення

Судово-медична експертиза трупа. Огляд трупа на місці його виявлення; правова регламентація огляду місця події. Організація огляду, його учасники. Стадії огляду: статична, динамічна. Завдання лікаря-спеціаліста під час огляду трупів на місці його виявлення. Порядок та методика огляду трупа. Допомога слідчому у виявленні, описі, вилученні та пакуванні речових доказів біологічного походження для подальшого їх дослідження в лабораторії. Документація, яка складається під час огляду місця події.

Категорії трупів, які підлягають судово-медичній експертизі (дослідженню). Правила і техніка судово-медичного дослідження трупів. Правова регламентація судово-медичної експертизи трупів. Питання, які вирішуються під час дослідження трупів. Різниця між патолого-анатомічним та судово-медичним дослідженням трупа.

Роль і значення теми для майбутньої професійної діяльності полягає у тому, що успішне її засвоєння дозволить працівнику поліції кваліфіковано здійснювати огляд місця події та трупа на місці його знайдення, виявляти, описувати та вилучати речові доказів.

Тема 4. Судово-медична травматологія (вчення про ушкодження)

Визначення поняття “травма”, “ушкодження”. Класифікація пошкоджень в залежності від діючого фактора, характеру та ступеня тяжкості.

Травматизм та його види. Судово-медичні особливості різних видів травматизму.

Ушкодження тупими предметами, їх класифікація. Механізм дії тупих предметів та характер ушкоджень, які виникають від їх дії.

Садна, синяки, рани, вивихи, переломи кісток, розриви та відриви внутрішніх органів, відокремлення та розчавлення частин тіла, їх морфологічна характеристика та судово-медичне значення.

Можливості визначення виду тупого твердого предмету і механізму його дії на підставі особливостей ушкоджень.

Роль і значення теми для майбутньої професійної діяльності полягає у тому, що успішне засвоєння загальних знань про судово-медичну травматологію дозволить працівнику поліції визначати ступінь тяжкості тілесних ушкоджень за їх описом.

Тема 5. Ушкодження, спричинені тупими та гострими предметами. Транспортна травма

Транспортна травма та її види. Основні види автомобільної травми. Зв'язок фаз автомобільної травми з механізмом утворення ушкоджень. Особливості огляду місця ДТП. Судово-медична експертиза автомобільної травми. Травма від зіткнення людини з автомобілем, який рухається. Травма від переїзду колесом автомобіля. Травма в кабіні автомобіля; травма в наслідок падіння з кузова; травма в кабіні автомобіля (водія і пасажирів); травма в результаті здавлювання тіла між автомобілем та нерухомим предметом.

Мотоциклетна травма, особливості ушкоджень. Залізнична травма, її види та особливості ушкоджень. Травма на водному транспорті.

Ушкодження гострими предметами. Види гострих предметів, механізм заподіяння ушкодження. Морфологічні особливості різаних, колотих, колото-різаних, рубаних та пиляних ран.

Роль і значення теми для майбутньої професійної діяльності полягає у тому, що успішне засвоєння теми дозволить працівнику поліції розрізняти тілесні ушкодження, заподіяні гострими та тупими предметами, транспортні травми, а також за їх описом визначати ступінь тяжкості.

Тема 6. Вогнепальні та вибухові ушкодження

Вогнепальна зброя, її види. Патрон та його складові частини. Механізм пострілу. Пояси дії куль в залежності від їх кінетичної сили; гідродинамічна дія. Бойовий патрон. Механізм дії снаряду на одяг, тканини і органи в залежності від відстані пострілу.

Додаткові фактори пострілу. Ознаки пострілу впритул. Значення відбитка дульного зрізу та механізм його утворення. Постріл на близькій відстані, його ознаки. Постріл на неблизькій відстані. Визначення вхідного та вихідного кульових отворів під час пострілу на різних відстанях на одязі та шкірі. Особливості вогнепальних ушкоджень на одязі з синтетичного матеріалу. Ушкодження від мисливської зброї.

Особливості вогнепального раньового каналу (сліпий, наскрізний, зміщений, напівколовий, коловий) у разі його проходження через різні органи і тканини. Можливості встановлення напрямку пострілу при проходженні кулі через плоскі, трубчасті кістки та паренхіматозні органи. Діагностика вогнепальних ушкоджень від сучасної вогнепальної зброї.

Роль і значення теми для майбутньої професійної діяльності полягає у тому, що успішне її засвоєння дозволить працівнику поліції розрізняти вогнепальні та вибухові ушкодження, а також за їх описом визначати ступінь тяжкості.

Тема 7. Розлад здоров'я і смерть від дії високої та низької температури

Місцева та загальна дія високої температури. Оцінки, які спричинені полум'ям, розпеченим предметом, гарячою рідиною та паром. Їх морфологічна характеристика. Визначення дії ушкодженого фактора, площі та ступеня опіків. Наслідки опіків. Питання, які вирішуються при експертизі опіків. Особливості експертизи обвуглених трупів, визначення зажиттєвості попадання тіла в полум'я. Причини смерті від дії високої температури та в різних стадіях опікової хвороби.

Загальна дія високої температури на організм. Тепловий та сонячний удари. Особливості діагностики.

Загальна та місцева дія низької температури. Смерть від переохолодження організму та його ознаки на трупі. Умови, які спричиняють смерть від переохолодження. Замерзання трупів.

Роль і значення теми для майбутньої професійної діяльності полягає у тому, що успішне її засвоєння дозволить працівнику поліції кваліфіковано формулювати завдання перед судово-медичною експертизою та прийняти відповідні процесуальні рішення на основі її результатів.

Тема 8. Судово-медична токсикологія

Поняття про отрути та отруєння. Умови дії отрут. Вплив просторового, часового та концентраційного фактора. Особливості огляду місця події при підозрі на смерть від отруєння. Вимоги до судово-медичного дослідження трупа у разі підозрі на отруєння.

Судово-медичні джерела діагностики отруєнь: обставини справи, результати розтину трупа, додаткові лабораторні дослідження – хімічне, гістологічне, ботанічне, спектральне. Правила вилучення органів і тканин трупа для додаткових лабораторних досліджень.

Класифікація отрут. Характеристика отруєнь.

Роль і значення теми для майбутньої професійної діяльності полягає у тому, що успішне її засвоєння дозволить працівнику поліції кваліфіковано здійснювати огляд місця події при підозрі на смерть від отруєння, виявляти, описувати та вилучати речові доказів.

Тема 9. Розлад здоров'я і смерть у випадках кисневого голодування (механічна асфіксія)

Поняття про кисневе голодування, асфіксію та механічну асфіксію. Стадії життєвого перебігу асфіксії. Класифікація механічних видів асфіксії. Загальноасфіксійні ознаки.

Повішення, видові його ознаки: зашморги, їх види та варіанти накладання. Діагностика повішення. Різниця між життєвою та посмертною странгуляційною борозною.

Задушення петлею, видові ознаки, особливості ходу странгуляційної борозни. Діагностика смерті від задущення петлею. Ознаки боротьби та самооборони.

Задущення руками, ознаки та діагностика цього виду механічної асфіксії в залежності від особливостей механічного фактора (м'який предмет чи руки).

Роль і значення теми для майбутньої професійної діяльності полягає у тому, що успішне засвоєння загальних знань про смерть у випадках кисневого голодування дозволить працівнику поліції виявити загально-асфіктичні та специфічні ознаки асфіксії при дослідженні трупа.

Тема 10. Судово-медична експертиза живих осіб

Приводи до судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб, її організація, особливості проведення і документація.

Основні питання, які вирішуються під час експертизи у разі наявності на потерпілому тілесних ушкоджень. Визначення видів пошкоджень, давності нанесення та ступеня їх тяжкості.

Юридична класифікація тілесних ушкоджень за ступенем їх тяжкості відповідно до КК України. Тяжкі тілесні ушкодження. Ушкодження середньої тяжкості. Легкі тілесні ушкодження.

Критерії тяжкості тілесних ушкоджень відповідно до діючих правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Побиття, особливі засоби нанесення тілесних ушкоджень, катування.

Роль і значення теми для майбутньої професійної діяльності полягає у тому, що успішне засвоєння загальних знань щодо судово-медичної експертизи живих осіб дозволить працівнику поліції кваліфіковано формулювати завдання перед судово-медичною експертизою та прийняти відповідні процесуальні рішення на основі її результатів.

ТЕМА 11. Судово-медична експертиза речових доказів

Поняття речових доказів біологічного походження, які підлягають судово-медичному дослідженню, їх значення при розкритті злочинів проти життя та здоров'я особи. Виявлення, фіксація, оцінка, вилучення, упаковка і направлення речових доказів і направлення на дослідження. Експертиза крові. Статева, видова, групова належність. Судово-медична експертиза при розгляді питань про батьківство, материнство, підміну дітей. Експертиза сперми, слини, волосся та інших біологічних об'єктів. Питання, які ставляться при направленні об'єктів на експертизу.

4. Структура навчальної дисципліни (тематичний план)

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1.												
Тема 1. Загальні положення судової медицини та організаційно-правові основи судово-медичної експертизи.	12	2	-	-	-	8	14	2				12
Тема 2. Судово-медичне вчення про смерть та трупні явища (судово-медична танатологія).	10	2	2	-	-	8	10					10
Тема 3. Судово-медична експертиза трупа. Огляд трупа на місці його виявлення	10	2	2	-	-	8	12	2				10
Тема 4. Судово-медична травматологія (вчення про ушкодження)	12	2	-	-	-	8	10					10
Тема 5. Ушкодження, спричинені тупими та гострими предметами.	10	2	2			8	14		2			12

Транспортна травма.												
Тема 6. Вогнепальні та вибухові ушкодження	12	2	2	-	-	8	10					10
Тема 7. Розлад здоров'я і смерть від дії високої та низької температури	10		2			8	10					10
Тема 8. Судово-медична токсикологія	12	2	-			8	10					10
Тема 9. Розлад здоров'я і смерть у випадках кисневого голодування (механічна асфіксія)	10	2	-			8	10					10
Тема 10. Судово-медична експертиза живих осіб	12	2	2			8	10					10
Тема 11. Судово-медична експертиза речових доказів	10	2	2			6	10					10
Усього годин	120	20	14			86	120	4	2			114
ІНДЗ												
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин	120	20	14			86	120	4	2			108

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Загальні положення судової медицини та організаційно-правові основи судово-медичної експертизи.		
2.	Судово-медичне вчення про смерть та трупні явища (судово-медична танатологія).	2	
3.	Судово-медична експертиза трупа. Огляд трупа на місці його виявлення	2	
4.	Судово-медична травматологія (вчення про ушкодження)		
5.	Ушкодження, спричинені тупими та гострими предметами. Транспортна травма.	2	2
6.	Вогнепальні та вибухові ушкодження	2	
7.	Розлад здоров'я і смерть від дії високої та низької температури	2	
8.	Судово-медична токсикологія		
9.	Розлад здоров'я і смерть у випадках кисневого голодування (механічна асфіксія)		
10.	Судово-медична експертиза живих осіб	2	
11	Судово-медична експертиза речових доказів	2	
	Разом	14	2

6. Теми практичних занять

Не передбачено

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Загальні положення судової медицини та організаційно-правові основи судово-медичної експертизи.	8	12
2.	Судово-медичне вчення про смерть та трупні явища (судово-медична танатологія).	8	10
3.	Судово-медична експертиза трупа. Огляд трупа на місці його виявлення	8	10
4.	Судово-медична травматологія (вчення про ушкодження)	8	10

5.	Ушкодження, спричинені тупими та гострими предметами. Транспортна травма.	8	12
6.	Вогнепальні та вибухові ушкодження	8	10
7.	Розлад здоров'я і смерть від дії високої та низької температури	8	10
8.	Судово-медична токсикологія	8	10
9.	Розлад здоров'я і смерть у випадках кисневого голодування (механічна асфіксія)	8	10
10.	Судово-медична експертиза живих осіб	8	10
11	Судово-медична експертиза речових доказів	6	10
	Разом	86	114

9. Індивідуальні завдання

Не передбачено

10. Методи навчання

Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни «Основи судово-медичної експертизи»:

навчальні заняття, самостійна робота студентів, робота в науковій бібліотеці ЦДПУ імені В. Винниченка та мережі Інтернет, контрольні заходи.

Види навчальної роботи студентів:

- лекція;
- семінарське заняття;
- консультація;
- екзамен.

У процесі вивчення дисципліни застосовуються наступні методи навчання:

За типом пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, дослідницький, аналітичний, індуктивний, дедуктивний

За основними етапами процесу: формування знань, формування умінь і навичок, застосування знань, узагальнення, закріплення, перевірка.

За системним підходом: стимулювання та мотивація, контроль та самоконтроль.

За джерелами знань: словесні (розповідь, пояснення, лекція) і наочні (демонстрація, ілюстрація).

За рівнем самостійної розумової діяльності: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький, метод проблемного викладання.

11. Методи контролю

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

11.1. ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Поточний контроль - це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажанням підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань.

Критеріями оцінки є:

усні відповіді:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння,

висновки;

виконання письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за виступ з питань певної теми розділу на *семінарському занятті - 5 балів:*

- **5-4 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить покликання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

- **2,5-3 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.

- **1,5-2 б.** ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

- **0,5-1 б.** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.

До 20-ти балів студент може отримати за виконані завдання **самостійної роботи** з певної теми розділу, з урахуванням якості, повноти виконання завдання.

До 5-ти балів ставиться студентові, який робить вдалі доповнення протягом семінарських занять з певної теми модуля, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань;

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі – роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, були учасниками олімпіад, конкурсів тощо можуть нараховуватися додаткові бали: **до 25 балів**.

Студент, який не з'явився на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав **поточних оцінок**, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

11.2. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Одна контрольна робота у формі чотирирівневих завдань передбачено за результатами вивчення тем модуля 1.

Тривалість виконання контрольних завдань не повинна перевищувати двох академічних годин.

До контрольної роботи допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю.

Для проведення контрольної роботи розроблено контрольні завдання двох варіантів, які є рівнозначні за трудомісткістю.

За виконання контрольної роботи студент отримує бали, які враховуються в процесі розрахунків підсумкової семестрової оцінки:

- максимальна кількість балів – 25.

У процесі виконання контрольних завдань студент може користуватися лише тими допоміжними матеріалами, які визначені викладачем. Студентові забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами та користуватися матеріалами, крім дозволених. За умови порушення студентом установлених правил виконання контрольних завдань викладач позбавляє можливості продовжувати виконання контрольних завдань, не перевіряє роботу, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються нулем балів незалежно від причини.

Результати контрольної роботи доводяться до відома студентів не пізніше ніж через два робочі дні після їх виконання.

Перескладання контрольних робіт допускається в терміни, визначені викладачем, під час поточних консультацій.

11.3. ПІДСУМКОВИЙ (СЕМЕСТРОВИЙ) КОНТРОЛЬ

З означеної дисципліни передбачена така форма семестрового контролю, як залік, який проводиться у кінці семестру.

Усім магістрам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та оцінка за національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та за шкалою ECTS заноситься у Відомість обліку успішності (форма № Н-5.03), Залікову книжку магістра (форма № Н-2.03). Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, магістр обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота			Сума
<i>№ 1</i>			<i>Підсумкова семестрова</i>
Т. 1 – 11	Самостійна робота	Контрольна робота	
55	20	25	100

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

		Оцінка за національною шкалою
--	--	-------------------------------

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. No 254к/96- ВР (станом на 15 берез. 2016 р.): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. - Назва з екрана.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України No4651- VI від 13 квіт. 2012 р. (зі змінами та доповненнями): [Електронний ресурс]. - Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/4651-17. - Назва з екрана.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. No 2341-III (зі змінами та доповненнями): [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. - Назва з екрана.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. No 580- [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
  1. VIII: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. - Назва з екрана.
5. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. No 4038- XII (зі змінами та доповненнями): [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>. - Назва з екрана.
6. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах: Затверджено наказом Міністерства юстиції України від 12 грудня 2011 р. No 3505/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 7 вересня 2015 р. No 1659/5): [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11>. - Назва з екрана.

7. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: Затверджено наказом МВС України від 3 листопада 2015 р. No 1339: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/1378204>. - Назва з екрана.
8. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: Затверджено наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. No 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26 грудня 2012 р. No 1950/5): [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>. - Назва з екрана.
9. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 р. No 6: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>. - Назва з екрана.
10. Цивільний Процесуальний кодекс України, ВВР, 2004, No 1618 –IV від 18.03. 2004, No 40 - 41, 42 с.492, від 23.06.05 зі змінами 2005 – 2010, згідно рішень Конституційного Суду України (ст. 10, 18, 19 , 20, 22, 27, 33, 35, 36, 44, 45, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 71, 73, 74, 90, 91, 92, 160, 175, 178, 181, 186, 188, 189, 222, 225, 258.)
11. Закон України «Про психіатричну допомогу». ВВР., 2000, No 1489 – III від 22.02. 2000, No 19, с.143, із змінами 2004, 2007рр. згідно рішень Конституційного Суду України, доповненнями Інструкціями МОЗ.
12. Судові експертизи в Україні. Загальні положення. Організаційно- правові засади. Види експертиз. Участь експертів у виконавчому провадженні, 2002.
13. Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22 лютого 2000 р. / Асоціація психіатрів України. – К.: “Сфера”, 2000.
14. Медичне право України. Збірник нормативно-правових актів. – К.: Ін Юре, 2001.

Основна

15. Білецький Є.М., Білецька Г.А. Судова медицина та судова психіатрія. Навчальний посібник – К.: Одісей, 2008 - 200 с.
16. Воробйова Н.О. Правове регулювання психіатричної допомоги: Навчальний посібник для вузів. – К.: Юстініан, 2010 - 208 с.
17. Звонок О.С. и др. Судебная медицина и психиатрия : Учебное пособие // А.С. Звонок, Н.Ф. Недоступ, А.Л. Туревич. - Луганск: РИО ЛГУВД, 2007 – 129
18. Колесник В.А. Судова психіатрія. Курс лекцій. – К.: Юрінком Інтер,
19. Колоколов Г.Р. Судебная психиатрия. Курс лекций. – М., 2006.
20. Основи судової медицини та психіатрії: Методичні рекомендації / Укладач: Г.В.Мазулін. – Запоріжжя, Запорізький юридичний інститут ДДУВС, 2008. – 27с.

Додаткова:

1. Арсенюк Т.М. Анализ деятельности судебно-психиатрической экспертной службы Украины // Архив психиатрии. – 2004. – No 2 (37). – С. 183- 192.

2. Водоп'ян Н.Ф., Кушакова Н.О. Особливості призначення та проведення повторних і додаткових експертиз // В кн. «Теорія та практика судової експертизи і криміналістики» - Х.: Право, 2005, випуск 5- с. 127-132.
3. Експертизи у судовій практиці. / За заг. ред. В. Г. Гончаренка. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 388 с.
4. Илейко В.Р., Первомайский В.Б. Теоретичний аналіз понять «діездатність», «недіездатність», «обмежена діездатність» в Цивільному Кодексі України у редакції від 16.01.2003 року // Архів психіатрії, Т. 13, No 1- 2 (48-49), 2007. - С. 38-42.
5. Каніщев А.В. Обмежена осудність та примусові заходи медичного характеру // Архів психіатрії, Т. 13, No 1-2 (48-49), 2007. - С. 42-50.
6. Международная классификация болезней. Классификация психических и поведенческих расстройств / Под ред. Ю.Л. Нуллера. – СПб., 1994, 300 с.
7. Мішиєв В.Д. Сучасні депресивні розлади. – Л.: «Мс», 2004.
8. Олійник О.П. Соціально-особистісні характеристики психічно хворих, які скоїли тяжкі суспільно небезпечні дії проти членів сім'ї // Архів психіатрії, Т.13, No 1-2 (48-49), 2007. - С. 51-57.
9. Олійник О.П. Психічні порушення у хворих на шизофренію, що скоїли тяжкі суспільно небезпечні дії, спрямовані проти членів сім'ї // Архів психіатрії.– 2007. – No 3-4 (50-51). – Т.13. – С. 65-70.
10. Білецький Є.М., Білецька Г.А. Судова медицина та судова психіатрія. Навчальний посібник / Є.М. Білецький, Г.А. Білецька. – К.: Юрінком Інтер, 2004. –362 с. Бойко С.О. Судово-медична експертиза визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень / С.О. Бойко. – Ужгород, 2003. – 225 с.
11. Завальнюк А.Х. Судова медицина: Курс лекцій. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 648 с.
12. Особливості судово-медичного дослідження трупа при окремих видах смерті / Кулик О.Ф., Бачинський В.Т., Савка І.Г., Ванчуляк О.Я. –Чернівці, 2005. – 211 с.
13. Первинний огляд трупа на місці його виявлення / Бачинський В.Т., Кулик О.Ф., Савка І.Г., Ванчуляк О.Я. – Чернівці, 2010. – 212 с.
14. Процесуальні, організаційні та етичні основи судово-медичної експертизи в Україні: Навчально- методичний посібник / М.В. Банчук, В.В. Войченко, Г.А. Зарицький, О.Ю. Петрошак . – К., 2010. – 243 с.
15. Судова медицина. / За ред. Москаленка В.Ф., Михайличенка Б.В. –К., Вид-во «Медицина», 2011. – 448 с.
16. Тагаев Н.Н. Вопросы, решаемые судебно-медицинским экспертом при осмотре места происшествия и проведения экспертиз / МВД Украины: Ун-т ВД (библиотека следователя). – Х., 1994.
17. Тагаев Н.Н. Следы крови в следственной и экспертной практике: Методическое пособие. – Х.: Консум, 2000.
18. Галдецька І. П. Судово-медичне дослідження речових доказів // Підприємство господарство і право 2009 No 3. – 258 с.

- 19.Ляш А.О. Судова медицина : Навч. посіб. для студ.ВНЗ. // А.О. Ляш, О.В. Соколова, Б.Д. Халмурадов; МОН України. Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». – Київ : Ун-т «Україна», 2007. – 275 с.
- 20.Судова медицина: Підручник//За заг. ред. А.С. Лісового, Л.Л. Голубовича. – Київ : Атіка, 2008. – 483 с.
- 21.Герасименко О.І. Словник-довідник термінів судової медицини. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2002.
- 22.Судово-експертна діяльність: Довідник для суддів. – К., 2003

15. Інформаційні ресурси

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main	Сайт Верховної Ради України (законодавство)
http://pravoua.com.ua/	Сайт журналу «Право України»
http://www.ligazakon.ua/	Головний правовий портал України
http://www.nbuv.gov.ua/	Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського

Примітки:

1. Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом закладу вищої освіти і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролю.
2. Розробляється викладачем. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні кафедри і затверджується завідувачем кафедри.
3. Формат бланка – А4 (210×297 мм).